

קובץ

הערות וביאורים

בתורת כ"ק אדמו"ר שליט"א

☆

בסש"מ, רמב"ם, נגלה וחסידות

ב' ניסן

תזריע

גליון ל (תפט)

יוצא לאור על ידי

תלמידי בית המדרש דמוסד חינוך אהלי תורה

ברוקלין, ניו יארק

417 טראי עוועניו

שנת העיבור, תהא שנת משיח טובה, שנת תשמט ירך

שנת המאתיים להולדת כ"ק אדמ"ר הצ"צ

שנת הארבעים לנשיאות כ"ק אדמ"ר שליט"א

בי"ה. ערשי"ק פי תזריע, בי ניסן. שנת תשמט ידך.

תוכן הענינים

שיחות

- מצות זכירת עמלק מדאורייתא 4
הציון לזדונות נעשו בשגגות 4
השלמת הנו"ן שערי בינה 5
הוספה על הטריפות 6
הפותח והחותם מברך לפניו ולאחריה - האם זה כולל המפטיר 8

לקוטי שיחות

- כהן שחשך מאור עיניו - חסרון בגברא או במעשה הראי" 9
"ונועדתי" שבמשכן האם הוא ענין אחד עם גוף המשכן 10

חסידות

- בי הציונים בלקו"ת להביאור דצאינה וראינה 13
צדיקים שעבודתם ברוחניות 15
הערות ומ"מ בתניא 16

שונות

- הערות בתולדות חב"ד בארה"ק 17
-

ש י ח ו ת

א. בשיחת ש"פ צו ש.ז. הערה 3 מקשה מדוע קיום מצות זכירת עמלק מדאורייתא הוא בש"פ זכור, והרי מקיימים מצוה זו ע"י אמירת שש זכירות בכל יום, ובפרט שקורין בפועל פרשה זו בדיבור בפי תצא וכו'.

ובשוה"ג שם: "ולכן אין לחלק בזה ע"ד שמחלקים בין זכירת יצי"מ בכל יום וזכירתה בחגה"פ - שבחגה"פ החיוב הוא זכירה בפה ועם הפרטים וכו' (ראה הגש"פ עם לקוטי טעמים כ"ו ע"ט. וש"נ)".

ולא הבנתי מהו "ולכן"? הרי גם זכירת יצי"מ היא בדיבור בכל יום, וקורין בתורה סיפור יצי"מ כמה פעמים בשנה - אלא החילוק הוא שבכל השנה החיוב הוא "זכירה בעלמא" ובחגה"פ החיוב הוא - דיבור וסיפור וכו'; וא"כ י"ל כן גם בזכירת עמלק שבכל השנה החיוב הוא זכירה בעלמא, ובש"פ זכור קבעו חכמים שקיום המצוה מן התורה יהי בדיבור וכו'.

ואם תאמר שיש חילוק, כי בזכירת יצי"מ דפסח מפורש בכתוב "והגדת לבנך ביום ההוא גוי בעבור זה גוי" - משא"כ בזכירת עמלק - א"כ העיקר חסר מן הספר כאן, ומהו פירוש תיבת "ולכן" שבתחילת השוה"ג?

הת' מנתם מענדל גאלדמאן
- תלמיד בישיבה -

ב. בקונטרס "משיחות ש"פ צו" ש.ז. ס"ט (בתרגום ללה"ק): "הקבי"ה (ע"י תורתו) נותן כח להיות כחטאת, שמכפרת על השגגות, כי למזיד יהודי אינו שייך, בעצם, ואפילו כשעובר במזיד ח"ו. . . עייז שעושה תשובה - נעשה מהמזיד שוגג; ולאח"ז בנוגע לשגגות. . . ישנה הכפרה ע"ז ע"י החטאת".

ובהערה 69 (על התיבות "נעשה מהמזיד שוגג"): "ראה אוה"ת יוחכ"פ ס"ע איתקנו ואילך. ד"ה שלש רגלים תרל"ג. המשך תער"ב ח"ג ע' אירג"י.

ולכאורה צריך ביאור מהי הכוונה בהציון למקומות אלו, שהרי זה שע"י התשובה זדונות נעשין שגגות מפורש בגמרא (יומא פו, ב), ואם הכוונה לציון להמבואר שם שע"י התשובה המזיד נעשה שוגג ואז מועיל קרבן - הרי מלבד זאת שאז הי' צ"ל ציון ההערה בסוף הקטע, הרי לכאורה משם משמע להיפך - שזה שקרבן מועיל על מזיד לאחר התשובה הוא קרבן אשם הבא על המזיד (ולא חטאת הבאה על השוגג).

דחנה במקומות הנ"ל בדא"ח מבאר מעלת התשובה שיש בכוחה להפך גם זדונות וע"ז מקשה שם מזה שאשם מכפר על המזיד, ומתרחץ שגם באשם הרי יש תשובה לפני הקרבן (כמפורש ברש"י יומא פה, ב) ההופכת לשוגג, ונמצא שהפיכת המזיד ממש היא רק ע"י תשובה. ושם מבאר גם אמאי חטאת אינה מכפרת על זדון (כי דרגת התשובה דחטאת אינה מספקת וכו'). [ולפי פשוטו אולי י"ל, דחטאת אינה מכפרת אלא כשבשעת מעשה החטא הי' שוגג].

וא"כ הדרא קושיין לדוכתא - מהי הכוונה בציון למקומות אלה?

ואולי י"ל, דכיון שסו"ס ע"י תשובה זדונות נעשין כשגגות, הרי אף שלמעשה אין זה מועיל שיספיק חטאת ולא אשם, מ"מ ברוחניות יש כאן מקור במקומות אלה שבתשובה כדבעי מועילה גם חטאת. ועצ"ע.

התי משה ניומאן
- תלמיד בישיבה -

ג. במשיחות ש"פ פקודי ש.ז. בהערה *31 מביא כ"ק אדמו"ר שליט"א הביאור במאחז"ל (ר"ה כא, ב) "ני שערי בינה נבראו בעולם וכולן ניתנו למשה חסר אחד, שע"י עבודת משה השלים הי"אחד".

ומציינן: ראה ד"ה חמשים שערי בינה תרנ"ג.

ואולי יש להעיר שגם בהשיחה של יום ג' אדר"ח אדר ב' ש.ז. האריך כ"ק אדמו"ר שליט"א בענין זה של השלמת שער החמשים. וכמדומני שכ"ק אדמו"ר שליט"א הזכיר בפירוש בהשיחה של שבת שדיבר בזה בהשיחה שלפניו - והיינו השיחה דאדר"ח אדר ב'.

כן יש להעיר שבסי המאמרים תרנ"ג הנ"ל, ע' ער מבואר ששער הנו"ן הוא בחי' טל תורה ובחי' מתנה, עיי"ש.

וזה ממתיק מה שאמר כ"ק אדמו"ר שליט"א בהשיחה של אדר"ח אדר ב', שהעלי' לחר נבו - שהוא המשכת שער הני', צ"ל אצל כאו"יא באופן נשמות בגופים ללא הפסק בינתיים לאויש"ט בגשמיות.

כידוע שטל תורה שייך לטל תחי' כמבואר בלקו"ש ח"י"א עמ' 193, וז.א. שטל תורה (שער הני') הוי"ע קיום ותחיית הנשמה והגוף ביחד.

הרב שמואל מענדלסון
- ברוקלין נ.י. -

ד. בהתוועדות דש"פ פנחס תשמ"ה הנדפס כבר בסי' י"ן מלכות ח"א נתבאר מש"כ הרמב"ם בהל' שמיטה הכ"ג שלחי העליון שניטל טרפה, ובכס"מ ושאר הנו"כ מביאים הקושיא הידוע דהלא אמרינן בחולין דף נ"ד דאין להוסיף על הטריפות וא"כ היאך הוסיף רבינו טרפה זו מדילי' שלא שנינו בגמ' שם, ובפרט דמסתימת לשון דתלמודא שם משמע דניטל לחי התחתון כשר אע"פ שהסימנים מחוברים בו ונראה כעיקור וכש"כ שנכשיר העליון כו', וע"ז מביאים תשובת רבינו שכי' לחכמי לוניל ששאלוהו שאלה זו וביאר להם דמצד תכונת הלחי העליון הנה אם ינטלו הרי יוסר הגג שמונע שהנשמת הרוח לא תכנס בכל נשימה שע"ז תקרר הריאה ותמות הבהמה וידוע הכלל דכל שאין כמוה ח"י טרפה, וא"כ אדרבה מה שזכר בגמ' רק הא דלחי התחתון ולא עליון הי"ז מפני

שדוקא התחתון כשר משא"כ העליון כי אי"א לחיות בלי העליון. ועי"ז הקשה הרשב"א דאף שדברי רבינו נראים מי"מ יש להתחשב בדבר, מפני שא"כ מפני מה לא נשנית טרפותו במשנתנו או בגמ', ותירץ אז כ"ק אדמו"ר שליט"א עפמשי"כ הצפעי"נ על אתר וז"ל דכל דעי"ז זה הסיבה היא מתה אף דלא זה בעצמו גרם לה רק דבר אחר מי"מ טרפה עכ"ל, ולפי"ז ביאר דהגמ' שם מונה רק הטרפות העצמיות שהן עצמן גרמן להמיתה וזהו מה דתנן התם בחולין דף מ"ב א' אלו טרפות כו', אלו דטרפות מצ"ע דייקא, ולכן לא מנה הא דלחי העליון דהוי רק סיבה למיתה כנ"ל. ועפי"ז ביאר דזהו גם הטעם למה לא נמנה הא דגלודה במתני' דאלו טרפות שם, כי גם גלודה הוה רק סיבה למיתה וכדאיתא בנדה דף נ"ה א' דשליט בה אורא ומתה, כלומר שאין הסרת העור עצמה ממיתה כ"א מחמת שעיי"ז תשלוט בה אורא, ולהכי לא תנן התם במתני' דאלו טרפות הא דגלודה עכתו"ד ע"ש, ועד"ז ביאר אשתקד בהשיחה דבה"ב לאחר חה"פ. (ולהעיר ממשי"כ הצי"פ לחלן בפ"ט הי"ב וז"ל גלודה וכיוצא בה דאין זה טרפה עצמיית כו' וכן כו' גבי לחי העליון וכו' עכ"ל וע"ש דמלשונו משמע דהוי רק סיבה כמו לחי העליון. ולהעיר ג"כ מש"כ לעיל מיני' בפ"ח ה"א וז"ל בגלודה דלכ"ע הטריפות רק מצד אחר כמבואר בהך דנדה דף נ"ה א' משום דמתקרר ומייתה ע"ש עכ"ל, והיינו כמ"ש בהשיחה לעיל).

והנה ביור"ד ס"י נ' ס"ב פוסק המחבר דכל מה שאמרנו בו אם נברא חסר טריפה כ"ש אם ניטל ביד וכל שאמרנו בו אם ניטל טריפה הוא הדין לנברא חסר ויש מכשירין בזה עכ"ל, וכתבו הנו"כ שם דהמכשירין היינו הרמב"ם כאן פ"ח הכ"ד דס"ל דאבר שנאי' בו דכשניטל טרפה היינו דוקא אם נחתך אבל אם נחסר מברייתה מותרת. וביד אברהם על אתר מפי' דין זה דהמחבר וז"ל ונלענ"ד דאיירי בטריות שמחמת עצמן נטרפה כגון שניטלה הכבד או הגלודה דהוי בכלל נטילה כו', אבל בטרופה שאינה מחמת עצמן כגון ניטל לחי העליון שטרופה להרמב"ם כמ"ש סימן ל"ב ס"ב מטעם קרירת הריאה, וא"כ אין לחלק בזה דין ניטל ביד או נברא חסר דאם נברא הלחי חסר הי"ל חסירת הריאה דתנן במתניתין דאלו טרפות או שחסרה כנ"ל ברור, ובזה מסולק השגת הרשב"א בתה"א על הרמב"ם עכ"ל, ומדבריו משמע שגלודה הוה טריפה מחמת עצמה כמו כבד

ולא דמי ללחי העליון, וצ"ע טובא דמני"ל הא ובפרט דהלא הוכיח כ"ק אדמו"ר שליט"א לעיל מגמ"י מפורשת בנידה דלא הוה טריפה עצמיית אלא דשליט ב"י אוירא כו'. (ונוסף לזה הנה גם כללות ביאורו צ"ע מני"ל שעיי' חסירת הלחי העליון נחסר גם מהריאה עצמה דמהרמב"ם בתשובתו שם לא משמע הכי דהלא כי שתקרה הריאה, דהיינו שיהי' הסרת השמירה דהריאה ולא שיחסר בעצם הריאה גופא, ולייע עוד).

הרב בנימין הערשסאהן
- בני ברק - אה"ק -

ה. בשיחת קודש פורים (הנחה בלה"ק סעי' ג) בהערה 27 כתב וז"ל: וצ"ע בנוגע למנהג בזמן השי"ס ש"הפותח מברך לפניו והחותם מברך לאחריו" (מגילה כא,ב) - אם קריאת המפטיר היתה נכלל בברכה ש"הפותח מברך לפניו" (לפני התחלת הקריאה) ו"החותם מברך לאחריו" (לאחרי קריאת המפטיר) או שקריאת המפטיר היתה ברכה מיוחדת לפניו ולאחרי. עכ"ל.

ויש להעיר ממי"ש הפני"י (מגילה כג, א. בד"ה איבעי להו) דנקט בפשיטות דהמפטיר מברך לפניו ולאחריה בפני עצמו (ולא נכלל בהברכה של הפותח וכו') כיון דאפילו בנביאים מברך לפניו, ומצד כבוד התורה ודאי צריך לברך בפ"ע עיי"ש.

אבל עיי' בסי' בית יצחק שם שכתב על זה דאינו רואה שום הכרח לזה, דבשלמא אנביאים ודאי צריך לברך כדי שלא יקרא בלא ברכה, אבל על קריאתו בתורה הרי הברכה שבירך הראשון לפי קריאתו קאי על כל סדר היום שקוראים בתורה לאחריו, ואין כאן פחיתות לכבוד התורה מחמת שמברך לפני ההפטרה, ומוסיף דמלשון המשנה מוכח שלא כדבריו, דלבתר דתני ומפטירין בנביא סיים ותני הפותח והחותם מברך לפניו ולאחריה, הרי נראה בהדיא דאין שום אחד מהם מברך לאחריו כי אם המפטיר עיי"ש.

ועיי גם בסי שפת אמת מגילה כא, א. (בד"ה הפותח) שנסתפק בזה ובתחילה ר"ל דרק החותם לשבעה מברך והמפטיר אינו מברך כלל, או דמברך בפני עצמו ואח"כ כתב דבדוחק צ"ל דהחותם דתנן במתניתין הוא הקורא באחרונה דהיינו המפטיר, ואע"ג דאינו עולה למנין ז' מ"מ נקרא הוא החותם ומברך לאחריה, וסיים בצ"ע עיי"ש.

*

ל ק ו ט י ש י ח ו ת

ו. ב) בלקו"ש דשבת זו (סעי' ד-ה) מבאר דבגדר הדין ד"פרט לכהן שחשך מאור עיניו יש לבארו בשני אופנים: א) זהו פסול בהגברא, שאחד מהתנאים הנדרשים בכהן כדי שיהי כשר לראות את הנגע הוא שכח הראי' שלו יהי בשלימות, ע"ד בעל מום שפסול לעבודה. ב) הפסול הוא מחמת החסרון במעשה הראי', דכאשר חסר בכח הראי' של הכהן, חסר בראיית הנגע כי הנגע צריך להתראות לעיני הכהן בשלימותו, ומבאר דזהו החילוק בין תנא דמתניתין והתו"כ, לתנא דמתניתין הפסול הוא מפני שחסר במעשה ראיית הנגע (כאופן הבי'), משא"כ התו"כ סב"ל שזהו פסול בהגברא (כאופן האי') ולכן ס"ל ששני הפסולים ד"סומא באחת מעיניו ו"כחה מאור עיניו יסודם אחד, שגזרה תורה שכהן שיש לו איזו חלישות בראיית עיניו נחשב בעל מום לענין ראיית נגעים, יעו"ש בארוכה.

ויש להעיר מתו"כ פ"ג, פסוק ה' (המובא בהערה 14) וז"ל: בשביעי יכול בין ביום ובין בלילה ת"ל ביום ולא בלילה, יכול כל מראה היום יהו כשרים, ת"ל לכל מראה עיני הכהן, ומה כהן פרט לשחשך מאור עיניו, אף היום פרט לשחשך מאור עיניו, מיכן אמרו אין רואין את הנגעים בשחרית ובין הערבים כו' לפי שכהן נראית עזה ולא בצהרים מפני שעזה נראית כהן כו' עכ"ל.

ולכאורה החסרון שאין רואין בשחרית ובין הערבים הטעם הוא פשוט מצד מעשה הראי' דאז יש בזה חסרון דכהן נראית

עזה וכו', (דלא שייך לומר שיש פסול מצד הגברא) ודין זה נלמד מהדין דכהן שחשך מאור עיניו, דכמו דשם אינו רואה כן הכא, אי"כ משמע מזה לפי התוי"כ דגם החסרון דכהן שחשך מאור עיניו הוא משום דחסר במעשה הראי' ולא משום הגברא? (וראה גם נגעים פ"ב מ"ב).

והנה באחרונים מקשים על תוי"כ הנ"ל דלמה לי קרא ע"ז הרי יש כאן סברא פשוטה מפני שכהן נראית עזה וכו' ולמה צריך להביא קרא ע"ז מלכל מראה הכהן? ותירצו דלפיכך צריך קרא משום דמצד הסברא הי' בדין לומר דרק אין רואין בשחרית **לטמא** ובצהרים **לטהר**, אבל בשחרית לטהר שפיר אפשר לראות דאם כהן נראית עזה כל שכן דיש לטהר (דאפילו בשחרית נראה שהוכחה) ובצהרים לטמא שפיר אפשר לראות דאם עזה נראית כהן כ"ש דיש לטמא, ומן הפסוק אנו לומדים גז"ה"כ דכיון דליכא ראי' ברורה אין רואין כלל לא לטמא ולא לטהר, דאינו יכול לשפוט אלא בראי' ברורה ולא בראי' של ק"ו וראה בסי' זר כסף נגעים שם, ולפי"ז אולי אפשר לומר דכוונת התוי"כ דבזמנים אלו יש חסרון עצמי דזמן זה נפקא מראיית נגעים ע"ד שהוא בכהן שחשך מאור עיניו כנ"ל, ולכן אפילו באופן דלא שייך לומר שיש חסרון מצד הראי' כיון דבשחרית לטהר שפיר ודאי הוכחה הנגע כנ"ל, מ"מ אין רואין, וזה בדומה להדין שבהגברא דאפי' אם הוכחה רק עין אחת והראי' היא כדבעי, מ"מ יש כאן חסרון עצמי כבעל מום שהוא פסול, ונמצא דבאמת יסוד הדין היא אחת דהן הגברא והן הזמן דאם אין הראי' כדבעי הי"ה פסולים בעצם, וילי"ע עוד בזה.

*

ז. ג) בלקו"ש פי' צו (סעי' ו') כתב דיש מקום לעיון, אם גדר העבודה (השמוש דכהונה) דמשה במשכן הוי"ע בפ"ע, או שהוא חלק מהענין ד"ונועדתי" שהי' במשה ואינו ענין בפ"ע, וי"ל שתלוי אם "ונועדתי" נעשה לחלק בלתי נפרד מגוף המשכן, או - כיון שגדר "אוהל מועד" ע"ד "ונועדתי לך שם" הי' גם לפני הקמת המשכן (באהלו של משה) ולאידך בבתי מקדשות (מקדש ראשון ושני) לא נאמר שענינם הוא "ונועדתי לך שם" שעל ידם בא דבר ה' אל הנביא [שבתנאי הנבואה

מצינו רק שהיא בארץ ישראל דוקא, אבל לא שהיא מוגבלת למקדש (עזרה וקד"ק) - ומפורש בכמה נביאים ששרתה עליהם נבואה מחוץ למקדש], לכן גם במשכן הם גדרים שונים: א) משכן שהיא לעבודת ה' בו. ב) בתור "אוהל מועד" - שבו שומע משה דבר ה' אל ישראל, וראה בהערה 55 בנוגע לאורים ותומים דאין זה הענין דונועדתי, ובפרט שאין שואלים באוי"ת אלא לדברי הרשות ולא בהוראות של הלכה עיי"ש.

ויש להעיר במ"ש בסי' עבודת הקדש (חלק סתרי תורה פכ"ד) וז"ל: כי הגורם הגדול אל הנבואה וסיבת חול רוח הקודש ושרות השכינה על הראויים, היי הארון והכרובים בהיות המקדש הראשון קיים, ומשם היי מתפשט האור והשפע, שהרי נאמר לאדון הנביאים ע"ה ונועדתי לך ודברתי אתך מעל הכפורת מבין שני הכרובים הנה כי הכבוד היי שורה בין שני הכרובים .. ומשם האור והשפע מתפשט לכל הצדדים .. נמצא המקדש הגורם הגדול אל שרות הנבואה ולזה כשחר בית ראשון ונגזז הארון אין עוד נביא... וראה גם בדרשות הר"ן הדרוש השמיני, ועד"ז כתב בסי' העקרים מ"ג פ"א דסיבת הנבואה באה מצד הארון והלוחות עיי"ש (מובא כ"ז בסי' מחזה עליון ע' רל"ה), אי"כ לכאורה נמצא מזה דענין זה ד"ונועדתי" באמת הוא בביהמ"ק כמו בהמשכן דע"י הארון יש ענין הנבואה, אלא דמשה מצד מעלתו היי נמצא באוהל מועד ושומע הקול היוצא מהמקום המקודש ההוא, וראה בפ"י אברבנאל במורה נבוכים ח"ב סוף פרק מ"ה שפי' כוונת הרמב"ם במ"ש: "יורע"ה מעל הכפורת מבין שני הכרובים מבלתי השתמש בכח המדמה" דכוונתו לומר שמשה היי מנבא בהשתמשות חושיו ובהיותו ער ומקיץ כי היי שומע הקול היוצא מהמקום המקודש ההוא, ולא היו שאר הנביאים כן כי היו בעת הנבואה נרדמים ופניהם ארצה והוא המורה שלא היתה נבואתו באמצעות הכח המדמה עיי"ש.

נמצא מזה דבאמת הן המשכן והן ביהמ"ק ענינם לפעול ה"ונועדתי" אלא דבשאר הנביאים לא היי באפשרותם שיהיי כמו במשה שיהיו נמצאים שם וישמעו עצם הקול וכו' ולכן היי צ"ל באופן אחר.

ואפשר לומר כמ"ש בלקו"ש פ' תצוה תשמ"ח בשוה"ג להערה 31 דמהרמב"ם משמע דלא סב"ל כהני"ל, כי בהל' יסוה"ת לא נזכר הכתוב ד"ונועדתי" ששייך לכללות ענין הנבואה, ועוד שהרמב"ם בספרו דהלכה לא הזכיר שבטלה הנבואה, ואדרבה לדעתו מפורש שהיתה נבואה לאח"ז כמובא בהערה 16 שם מאגרת תימן (שתחזור הנבואה לישראל בשנת ארבעת אלפים תשע מאות שבעים ושש לבריאה) עיי"ש, וא"כ לפי"ז נמצא דהענין דונועדתי לפי הרמב"ם אינה אלא במשכן, ואינו שייך להנבואה שבביהמ"ק.

ולפי כל זה י"ל שבאמת הך פלוגתא בגמ' אם כהונת משה ה"י ענין מצ"ע או שהוא פרט מ"ונועדתי" כמבואר בהשיחה, באמת תלוי בהני"ל בהפלוגתא בין ספר העיקרים וכו' ודעת הרמב"ם אם הענין ד"ונועדתי" הוא חלק מהמשכן או לא, לדעת העיקרים וכו' ה"ז ענין אחד, וזה ענין הנבואה שהי' גם בביהמ"ק, ולכן צ"ל דכהונת משה הוא פרט מונועדתי, משא"כ לדעת הרמב"ם ה"ז ענין בפ"ע וכני"ל. [אלא דמ"מ יש לחלק דאפילו לפי העיקרים דמקה"ק התפשטה הנבואה, מ"מ אי"ז אותו הענין שבמשה שלפועל מקום זה ה"י מיועד לו לשמוע דבר ה'.]

ובמ"ש בהערה שם בנוגע לאורים ותומים דאי"ז שייך לונועדתי דאין שואלין אלא לדברי הרשות, לכאורה לפי זה ה"י אפשר לבאר כן גם בפנים השיחה לענין נבואה עצמה דחלוק ענין הנבואה בכלל מאוהל מועד, כיון דנבואה אינה שייכת להוראות של הלכה דתורה לא בשמים היא, והו"ע אחר לגמרי.

ואפשר לומר דעפ"י המבואר בלקו"ש פ' תצוה שם לשיטת רש"י נמצא דאורים ותומים אינו ענין של נבואה וכו', ולכן בעצם ה"ז חלוק מאוהל מועד שהי' ענין הנבואה, ולכן אם ה"י זה בהוראות של הלכה עכ"פ, שפיר ה"י שייך לדמותם עכ"פ בענין זה (ע"ד שכתב אח"כ לענין סנהדרין בלשכת הגזית) ובזה שפיר חילק דאי"ז הוראות של הלכה, משא"כ המדובר בפנים איירי בענין נבואה ממש, ובזה אף דאינו הוראות של הלכה, אבל עכ"פ שפיר דומים זה לזה, מצד ענין הנבואה, ובזה הוצרך לחלק דהנבואה אינה קשורה עם ביהמ"ק

כ"ו. ובאוה"ת במדבר (כרך ה' ע"א איתקנג): "בתורה ע"פ צאינה וראינה דתקע"ב". ובהרשימה שבסו"ס הלכו"ת (דף מא, ג) נד"י כותרת לד"ה צאו"ר: "תורת אדמו"ר שליט"א מה שאמר בק"ק שמאלאן על חתונה". ומתאריכים אלו ומהתוכן מובן ששני מאמרים אלו נאמרו על אותה חתונה בשנת תקע"ב].

אמנם עדיין יש להבין הציון הראשון שבלקו"ת כאן: "ועמ"ש בביאור ע"פ צאו"ר מענין זה", כי בהשקפ"ר לא נתבאר שם בביאור צאו"ר מענין זה שהשמחה בה' מרחקת מן התאוות כ"ו. ואם קאי על כללות הענין המבואר לעיל בהמאמר דע"י שמחה של מצוה ממשיכים מאתדל"ע כ"ו הלא זהו מכללות המאמר ונכלל בציון השני שבסיום המאמר ויהי כעין כפל כ"ו. וגם דוחק לומר שהציון הוא לד"ה צאו"ר השני שבלקו"ת שם [והוא מחה"ש תקס"ז] שנזכר שם בדף כז, ב מענין שמחה של מצוה, כי לכאורה אינו שייך לנדו"ד וגם מה נמצא שם בענין זה בהביאור יותר מבהמאמר. ועדיין יל"ע היטב בהמאמרים בלקו"ת שה"ש שם.

ט. בלקו"ת שמיני (יח, א): כי יש בי מיני צדיקים האי אותן שהם בסתר שעבודתם ברוחניות כ"ו וכגון רשב"י כשהי במערה י"ג שנה שבודאי לא הי' יכול לקיים במעשה כמה מצות מעשיות שהרי לא היו ניוזנים רק מחרובא ועינא דמיא דאיברי להו א"כ לא קיים אכילת מצה בפסח וקדוש על היין ואתרוג וסוכה כ"ו וכן האריז"ל הי' ג"כ בבחי' זו. ע"כ.

ויש לציין:

א) מדוע לא נקט "רשב"י ור"א בנו"י [ואולי בענין זה ר"א בנו נגרר בתר רשב"י].

ב) מהו הסדר: אכילת מצה, קידוש על היין, ואתרוג וסוכה. ומאמר הלכו"ת כאן נדפס בנוסח אחר [רשימת כ"ק אדמו"ר האמצעי] בסי' מאמרי אדה"ז על מארז"ל ע"קמה, ושם הלשון: כמו יין לקידוש ומצה ואתרוג וסוכה. [ואולי קידוש על היין קאי בעיקר על הקידוש דליל פסח דצריך לעשותו

בעצמו כמ"ש בשו"ע אדה"ז סתעי"ב ואינו יוצא בשמיעה מאחרים כבשאר שבתות ויו"ט, ולכן נקטו אחר אכילת מצה].

ג) בהערות כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע שבסו"ס הלכו"ת מביא מלקו"ת כתי"י מהדו"ק שה"י רשום אחר וכן האריז"ל כו': "וכן הבעש"ט ז"ל". [וכן בהנו"א בסי מאמרי אדה"ז שם: "כמו האריז"ל וחבריו בדורו והבעש"ט ז"ל וחבריו בדורו וכך בכל דור ודור"]. וצ"ב טעם ההבדל בין המהדו"ק והלקו"ת שלפנינו.

הרב אליהו מטוסוב
- תושב השכונה -

י. מועתק בזה הערות מאדמו"ר הכ"מ ע"ה ז"ל על תניא
שרשם על גליון התניא שלו

פ"ט: (נב, א) - בהגה"ה - "ושכליים" - היינו שרפים".
בתלת ספירן" - היינו חב"ד שבבינה. "דחילו ורחימו
הנסתרות" - סוף פרק טז. "מג"ע התחתון" - שהוא עולם
היצירה.

(נב, ב) - "כיתרון האור" - פרק יב, כו, לו, מט.
"מזיו השכינה" - ברכות יז. "זיו תורתן ועבודתן" - פרק
ה'. "שכר מצוה" - מצוה" - פרק לז. "מיוחדות שם בו" -
הגה"ה פרק ב'. "ולא יהיו" - כלומר ואז לא יהיו.

(נג, א) - "למעלה מעלה מבחי" בינה ודעת" - אלא מבחי
חכמה שהיא למעלה מהשגה. "כל ימיהם היתה זאת עבודתם" -
פרק יח, כג, לד. "שכר מצוה מצוה" - פרק לז. "אין לנו
עסק בנסתרות" - ל' רז"ל - אין לך עסק בנסתרות (חגיגה
יג. בראשית רבה פ"ח, ב). "ביטוי זה נמצא גם בשער היחוד
והאמונה פרק ט.

(נג, ב) - "לא פרחא לעילא" - פרק טז. מ. "לעולם
יעסוק אדם" - נזיר כג.

(נד, א) - "ומצטרף ללימוד זה" - מפני שכשלמד סתם נתוספה לו ידיעה בלימוד וע"י ידיעה זו הוא לומד עכשיו בעיון יותר ולכן מצטרף (פרק ז) אבל בתפלה שהיא עבודה שבלב לא שייך שלא לשמה לשם איזו פני.

הרב מיכאל אהרן זעליגזאן
- ר"מ במתיבתא -

ש ו נ ו ת

יא. בהמשך להערותי על הספר תולדות חבי"ד בארה"ק, בגליונות תסג, תסו, תעג, תעו:

בהפרקים א-ב כותב העורך אודות נסיעת הרה"ק רבי מנחם מענדל מוויטבסק לארה"ק בראשות קבוצה מחסידיו בשנת תקל"ז, ואיך התחיל סדר גביית כספי המעמדות.

תוכן דבריו הוא שבחודש אדר תקל"ז יצאה השיירה מרוסיה [בחודשי אייר-סיון הם נמצאים בעיר מאהליב] והגיעו לארה"ק בה' לחודש אלול תקל"ז. יחד עם הרמ"מ מוויטבסק הי' אמור לנסוע רק שנים מתלמידי הה"מ וקבוצה נבחרת מתלמידיו, אבל בדרך נסיעתם הצטרף עליהם יותר מארבע מאות איש ורובם היו עניים והוכרח הרמ"מ מוויטבסק להוציא עליהם הוצאות גדולות מהכסף שהכין לעצמו ומשי"ה הוכרח הרמ"מ לשלוח את הר"י מפולוצק מיד לחו"ל לאסוף כספים ולסדר גביית מעמדות בין השנים תקל"ט-תקמ"א התאחד הר"י מפולוצק עם כ"ק אדה"ז והר"יב מליובאוויטש והתמנו לנהל את גביית המעמדות ברוסיה הלבנה וליטא (עמודים א-ח-ט-ל).

והנה מה שתפס העורך שגביית המעמדות התחיל לאחר שחזר הר"י מפולוצק לחו"ל בתקלי"ח, יש להעיר ממה שכתב כ"ק אדמו"ר מהור"י"צ ברשימת ויכוח מינסק (ספר התולדות כ"ק אדה"ז - מהדו"ב ע' 386), וז"ל:

"באסיפת החבריה קדישא בשנת תקל"ז בשעת קבלת ברכת הפרידה מאת חברם רבי מנחם מענדל, עם עלותו לארצנו הקדושה, הוחלט בין השאר: א) כולם מקבלים עליהם לכלכל את רבותינו הנוסעים לארצנו הקדושה ומשפחותיהם... ד) רבנו הזקן מתמנה לנשיא הנשיאים בכל הנוגע לתמיכת רבותינו שבארץ הקודש". עכ"ל.

נמצא שעוד לפני נסיעת הרמ"מ לארה"ק הוחלט שהחסידיים בחו"ל ישלחו כספי המעמד, ולא חיכו בזה עד שחזר הר"י מפולוצק לחו"ל אלא מיד כשחזר כ"ק אדה"ז לליאזנא, [ממאהליב, ששם ליוה את הרמ"מ] בחודש שבט תקל"ח שלח שלשה אברכים לשם קביעת המעמדות ובקיץ תקל"ח שלח את התרומות לארה"ק בפעם הראשונה (ויכוח מינסק שס' ע' 381-382).

אבל לפי זה יש לברר למה חזר הר"י מפולוצק לחו"ל לסדר גביית המעמדות הלא בין כך היו גובים המעמדות.

וכן יש לברר למה החליטו בשעת קבלת ברכת הפרידה שהחסידיים בחו"ל ישלחו כספי המעמדות מידי שנה בשנה לארה"ק ולא סידרו שהרמ"מ יקח עמו כל מה שצריך וכמו שעשו אלו מתלמידי הבעש"ט שנסעו לפניו.

אבל באמת הכין הרמ"מ מוויטבסק כל מה שהי' נצרך לו

1) עיין "ויכוח מינסק" ע' 386 שמפרש שהמאורעות שכותב בע' 381-382 היו בשנת תקל"ח.

התאריך 'שבט' לקחתי מ"אבות החסידות" התמים ח"ב ע' נה [ע"ה] שכותב שם שכ"ק אדה"ז חזר לליאזנא בחודש שבט, ובי"כוח מינסק" מדבר אודות פעולות כ"ק אדה"ז לאחר שחזר לליאזנא ולפני חג הפסח תקל"ח.

ובכלל יש להעיר ש"ויכוח מינסק" הוא המשך ישר להעניינים והמאורעות של החלק של אבות החסידות שהתפרסם בהתמים חוברת ב, וד"ל.

וכמ"ש במכתבו בשנת תקל"ח וז"ל: "ואני בעניי הכינותי בעז"ה די סיפוקי, ואשר אתי יש מהם בעלי יכולת וטובי לבי" (העתקתי מספר תולדות תב"ד בארה"ק ע"ח, וכן המכתב של הר"י מפולוצק דלהלן) וכך כותב הר"י מפולוצק בטי"א א"ר תקל"ח וז"ל והנה עדי בשחק נאמנה ונאמן עלי אבא שבשמי" שלא רציתים ולא החזקתי מעולם את מי אשר אין בידו להשיג לעלות לארץ הקודש, וגם רבינו [ה]רב הגדול מ"ו מנחם מענדל מעולם לא עלתה על דעתו ולא ציווה לעלות" [אלו שאין להם ממה לחיות שם = ממ"כ].

ומטעם זה באסיפת תלמידי הה"מ בשנת תקל"ו שאז הוחלט שהרמ"מ מוויטבסק יסע לארה"ק ואיך יהי הנהגת עדת החסידים (התמים ח"ב [144]) לא הזכר אודות שילוח כספי המעמדות וכן בהאסיפה של תלמידי הה"מ שגרו ברוסיה - י"ט כסלו תקל"ז - שאז לובנו כל עניני הדרכת אנ"ש ולקוי"ש ח"ב ע"ר (רפ) אינו מזכיר אודות כספי המעמדות.

ורק באסיפת החבריא קדישא בשעת קבלת ברכת הפרידה הזכר לראשונה שילוח כספי המעמדות, והסיבה לזה הי' משום שאחר שהתחיל הנסיעה מהאראדאק (מקום מושבו של הרמ"מ מוויטבסק) בחודש אדר תקל"ז והשיירה עבר דרך עיירות רוסיה הלבנה [ליטא ?] וואהלין הצטרף עליהם הרבה עניים עד שבהגיע הזמן לנסוע מעיר מאהליב מנתה השיירה יותר מארבע מאות איש.

והרמ"מ מוויטבסק ראה את הנולד שלהעניים לא יהי מספיק כסף לגמור כל הנסיעה². ולחיות בארה"ק, ביקש מהם שלא יסעו, ובלשונו במכתבו הנ"ל (שם) "עדי בשחק נאמן עלי אבא שבשמים אשר לא היתה ידי עמהם אדרבא אשר צוחתי ורביתי עמהם עד בוש".

(2) כן משמע ממה שכתב הר"י מפולוצק במכתבו הנ"ל (שם) "כי מעיר קושטאנדינא והלאה חלו כולם עלינו בהכרח שלא בטובתנו" שמזה מובן שהי' להם כסף להגיע לקושטאנדינא.

אבל העניינים לא היו מוכנים לשמוע להרמ"מ מוויטבסק ובלשונו של הר"י מפולוצק (מכתב הני"ל, שם) כי אם ויעפילו לעלות בהתלהבות לבם לעלות לאה"ק".

וכשראה הרמ"מ מוויטבסק שהעניינים תקיפים בדעתם לנסוע עמו והם יהיו זקוקים לעזרה כספית ויהי הרמ"מ מוכרח לעזור להם מכספו, סידר הרמ"מ שהחסידיים מחו"ל ישלחו כספיהם המעמדות פעם בשנה³.

אבל כבר באמצע הנסיעה הוכרח הרמ"מ לעזור להעניינים יותר מהמשוער וכמו שכתב הר"י מפולוצק (מכתב הני"ל, שם) "העניינים אשר עברו חלוצים לפנינו המה היו בעוכרינו בכל מקום מדרך כף רגלנו, כי מעיר קושטאנדינא והלאה חלו כולם עלינו בהכרח שלא בטובתנו והוצאנו עליהם לאלפים בהוצאות הספינות וכופרי נפשות ושכירות חמורים וכל פרנסת ביתם, כי מי האיש אשר לבו כלב הארי ולא המס ימוס בראותו עוללים שאלו לחם ואין לאל ידם, ולולא ד' שהי לנו בעוזרנו לפי חשבון הנפשות והוצאת הספינה עליהם, אם את כל דמי האנשים יאסף להם ומצא להם".

וזה גרם אשר בהגיעם לארה"ק באלול תקל"ז כבר לא נשאר כסף להרמ"מ ולא יכלו לחכות עד שיגיעו השלוחים מרוסיה בקיץ תקל"ח ומש"ה הוכרח הרמ"מ לשלוח את הר"י מפולוצק מיד לחו"ל שיאסוף כסף ולשלחו מיד שיהי להם ממה לחיות עד שיגיעו השלוחים מרוסיה ושיעורר השדר"ים שיגדילו גביית המעמדות.

ואכן כך עשה הר"י מפולוצק, בתחילה נסע לקושטא ואחר שהשיג סכום מסויים שלחו לארה"ק ואח"כ המשיך דרכו לרוסיה כדי לזרז ולהגדיל המעמדות שהיו אוספים שם.

*

העורך ממשיך (בעמוד י) שבשנת תקמ"א נתמנה הי"ר יעקב מסמיליאן כגבאי ראשי למעות מעמדות אה"ק אשר ברוסיה ומבסס דבריו מזה שפעם הראשונה שזכר הר"י מסמיליאן כשד"ר מעמדות ארה"ק הוא במכתבו של הרמ"מ משנת תקמ"ב ובמכתבו של כ"ק אדה"ז לאנ"ש דאושאץ משנת תקמ"ב לערך. (אג"ק שלו אגרת ב) (והזכיר זה גם בעמוד יג).

והעורך ממשיך בזה כמו שכתב במקורות והערות לאג"ק שם שהמכתב לאנ"ש דאושאץ הוא משנת תקמ"ב.

אבל כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ ברשימת ויכוח מינסק (שם ע' 388) כותב שהמכתב לאנ"ש דאושאץ נכתב בשנת תקמ"מ⁴.

נמצא שכבר בתק"מ הי' הר"י מסמיליאן השד"ר של מעמדות ארה"ק.

ובאמת מסתבר שהר"י מסמיליאן נתמנה בשנת תקל"ח שאז שלח כ"ק אדה"ז בפעם הראשונה שלש אברכים לאסוף כספי המעמדות כמו שכתב בהרשימה ויכוח מינסק שהובא לעיל.

שהרי כשרצה כ"ק אדה"ז להראות "שח"ו לא חמור א' ולא חמוד א' נשאתי מהם מיום עלייתם לאה"ק עד היום הגם שעפ"י ד"ת הייתי רשאי לקבל מהמעות ע"ח הוצאות פ"פ אך לא עשיתי זאת" (דברי כ"ק אדה"ז במענה למכתבו של הר"א מקאליסק, יגדיל תורה נ"י. חוברת סח ע' נא - הדגשה שלי, מ"מ"כ) אמר כ"ק אדה"ז "לאז מען נעמין חמשה רואי חשבונות ולקבל

4) ויש להעיר שכ"ק אדמו"ר מהוריי"ץ לא העתיק גוף המכתב בהרשימה אבל הרא"ח גליצנשטיין כשהדפיס הרשימה בספר התולדות הוסיף העתק מהמכתב עם מ"מ וציונים ובעמוד 432 הדפיס שוב את המכתב עם מ"מ וציונים אחרים, וכפי שנדפס באג"ק, תחת הכותרת "שנת תק"מ (תקמ"ב?) ולא הרגיש שבעמוד 388 העתיק מ"ש כ"ק אדמו"ר מהוריי"ץ שהמכתב הוא משנת תק"מ.

חשבון צדק מהתיבה" [ששם] "נתנו כל הכתבי והחשובונת"
"מכתבי נאמן הכולל ר' יעקב מהרי"ס הני"ל" (יגד"ת שם).

ומובן מזה שכל החשובונות מיום עלייתם לאה"ק הי' נמצא
אצל הר"י מסמיליאן, א"כ מסתבר שהר"י הי' הגבאי ראשי
מיום עלייתם לאה"ק. דהיינו תקל"ח.

*

בעמודים קצו-קצז מביא העורך מה שכתוב בספר "בברויסק"
ע' 269 שר' ברוך מרדכי ראיטינגא מבברויסק התיישב בארה"ק
בשנת תר"א. והעורך מוסיף שלא מובא שם שום מקור לתאריך
זה ונראה שהוא עפ"י מסורת המשפחה.

ויש להעיר שמקור לזה יש בספר השיחות תשי"ב בסיפור
תולדותיו של ר' ברוך מרדכי בעמודים 44-31, וז"ל בע' 36:
"...הגאון ר' ברוך מרדכי ווען ער איז געקומען אין יאר
תריא קיין ליובאוויטש זעגענען זיך פאר זיין אפפארן קיין
ארץ ישראל..." עכ"ל.

התי' משה מאיר כ"ץ
- תות"ל 770 -

לזכות

**הרה"ת ר' שניאור זלמן הלוי
ולזכות בניו
אברהם אבא הלוי, שלום ברוך הלוי,
גורוויטש**